

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СИСОЄВА ІННА МИКОЛАЇВНА

УДК 657.011.1:664(447)

**ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ
УПРАВЛІННЯ В КОНДИТЕРСЬКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.09 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит

(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертація на правах рукопису.

Робота виконана в Тернопільському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
Пушкар Михайло Семенович,
Тернопільський національний економічний університет,
завідувач кафедри аудиту, ревізії та контролінгу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
Житний Павло Євгенович,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля,
завідувач кафедри банківської справи

кандидат економічних наук, доцент
Клевець Володимира Богданівна,
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету,
доцент кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться «__»_____ 2013 р. о__годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.03 у Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Львівська, 11-а, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46020 м. Тернопіль, вул. Бережанська, 4.

Автореферат розісланий _____ 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. П.

Шаварина ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі економічного розвитку України характерною рисою є зміна і переорієнтування бізнес-процесів з урахуванням швидких змін на ринку. З позиції ринкових взаємовідносин система управління діяльністю підприємств висуває нові вимоги до обліку як інформаційного джерела для прийняття управлінських рішень.

В економіці нашої держави важлива роль належить харчовій промисловості, складовою якої є кондитерська галузь. Виробництво кондитерських виробів має задовольняти запити й потреби населення, а досягти цього можливо при оперативному управлінні виробництвом продукції, якість якого залежить від обсягу інформації, яка генерується системою обліку господарської діяльності. Ефективність управління значною мірою впливає на фінансовий результат діяльності підприємств.

При формуванні системи обліку потрібно враховувати потреби менеджерів у необхідній інформації, яка знаходить своє відображення в обліковій політиці.

Облікова політика як специфічний елемент системи обліку має створювати організаційно-методичне середовище для досягнення таких результатів: раціонального використання майна власника; надання різноманітної формальної та неформальної інформації менеджменту, постійного контролю за ефективністю діяльності управлінського персоналу, створення незалежної й підпорядкованої служби внутрішнього контролю; забезпечення власника інформацією про фінансові результати діяльності підприємства; організації підсистем управлінського обліку.

Питання формування облікової політики в галузевому аспекті недостатньо висвітлено у науковій літературі, тому виникла необхідність у теоретичному обґрунтуванні та розробці моделей облікової політики на підприємствах кондитерської галузі з визначенням структури, обсягу, строків і форм подання інформації для управління, що набуває актуальності в постіндустріальному суспільстві. Облікова політика як складова системи методології обліку стає об'єктом дослідження у працях багатьох вчених. Вагомий внесок у вирішення цієї проблеми зробили вітчизняні науковці, зокрема: Т. Барановська, М. Білуха, Ф. Бутинець, З. Гуцайлюк, С. Голов, П. Житний, З. Задорожний, Л. Кіндрацька, Г. Кірейцев, В. Клевець, Я. Крупка, М. Кужельний, В. Лінник, Л. Ловінська, Н. Малюга, Є. Мних, О. Петрук, М. Пушкар, В. Сопко, С. Свірко, І. Фаріон, П. Хомин, М. Чумаченко, В. Швець, С. Шкарабан, В. Шевчук та ін. Значну увагу аналізу цього питання приділяли також зарубіжні дослідники, серед яких: А. Бакаєв, Л. Бернстайн, М. Ван Бреда, М. Кутер, М. Метьюс, Б. Нідлз, В. Палій, М. Перера, М. Портер, Я. Соколов, Е. Хендріксен, Л. Шнейдман й ін.

Хоч результати досліджень названих вище вчених є надзвичайно цінними, питання методології та організації облікової політики потребують подальшого вивчення, а дискусійний характер її окремих положень зумовлює

необхідність здійснення аналізу теоретичних і практичних аспектів облікової політики на належному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи колективу кафедри аудиту, ревізії та контролінгу Тернопільського національного економічного університету за темою «Формування інтелектуальної системи обліку для ринкового середовища» (державний реєстраційний номер 0106U000524) та науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту Вінницького інституту економіки Тернопільського національного економічного університету за темами: «Дослідження обліково-аналітичного забезпечення системи управління промислових підприємств» (державний реєстраційний номер № 0109U000032), «Шляхи удосконалення обліку і аудиту грошових потоків швейної промисловості» (державний реєстраційний номер 0107U012223), у межах яких автором запропоновано методику багатofакторної моделі залежності прибутку підприємств від виробничих факторів з метою раціонального формування облікової політики підприємства.

Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних засад облікової політики у формуванні інформації для управління в кондитерській промисловості України.

Досягнення визначеної мети передбачає виконання таких завдань:

- уточнити зміст понять «облікова політика», «інформація» та визначити їхні функції і сформулювати дефініції цих термінів;
- розробити концептуальні основи облікової політики і розкрити функції окремих елементів, які відображають її внутрішню структуру, зв'язок між елементами та впровадження у практичну діяльність;
- дослідити процес здійснення облікової політики виділенням суб'єктів й об'єктів внутрішнього контролю;
- розробити пропозиції з формування облікової політики для підприємств з урахуванням реальних економічних ситуацій їх діяльності;
- обґрунтувати доцільність застосування математичного моделювання при формуванні облікової політики підприємства для вибору ефективних методів ведення фінансового обліку;
- запропонувати методику розробки багатofакторної моделі для визначення впливу виробничих факторів на результат діяльності підприємства з метою раціонального формування облікової політики.

Об'єкт дослідження – процес формування облікової політики підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади облікової політики у формуванні інформації для управління підприємством у кондитерській промисловості України.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи: статистичний метод анкетування й узагальнення – при дослідженні передумов формування облікової політики на підприємствах кондитерської галузі; метод експертних оцінок слабких і сильних сторін аналізованих підприємств – при визначенні

можливостей та загроз для господарської діяльності. З метою побудови математичних моделей при формуванні облікової політики підприємства, зокрема для вибору методу оцінювання виробничих запасів, застосовано методи математичного моделювання, а саме: кореляційний аналіз, регресійний аналіз, теорії прийняття рішень в умовах ризику і невизначеності.

Інформаційну базу дослідження становлять монографії та наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених у періодичних виданнях з проблем обліку, економічної теорії, економіки, довідково-інформаційні видання, матеріали науково-практичних конференцій, фінансова та статистична звітність промислових підприємств, матеріали анкетного обстеження стану облікової політики на кондитерських фабриках нашої держави, матеріали Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, нормативні документи державних органів України та інших країн, нормативно-правові акти з питань обліку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень облікової політики та окреслення шляхів її адаптації до умов діяльності кондитерської промисловості України. Результати дослідження, які містять наукову новизну, є такими:

удосконалено:

- класифікацію факторів впливу на формування облікової політики, а саме: масштабів підприємства, технологічної структури виробництва, економіко-організаційних особливостей діяльності та принципів зовнішнього і внутрішнього контролю, що зробить можливим використання цих факторів як інформаційного джерела для прийняття управлінських рішень;

- структуру, функції та вхідну інформаційну базу для розробки облікової політики на підприємствах кондитерської промисловості України;

дістало подальший розвиток:

- формування концепції облікової політики, впровадження якої у практичну діяльність підприємств допоможе структурувати й упорядкувати роботу зі створення якісної інформаційної системи для управління в кондитерській галузі з урахуванням вимог законодавства та інтересів користувачів;

- побудова багатофакторної моделі залежності величини прибутку підприємств від виробничих факторів і формування собівартості продукції з метою вибору раціонального проектування змісту облікової політики підприємства;

- трактування поняття «облікова політика», як моделі організації та методики ведення обліку й отримання інформації, що відповідає особливостям діяльності підприємства та інтересам його власників, на відміну від існуючих трактувань облікової політики, як сукупності способів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності і терміна «інформація», суть якої полягає в повідомленні

користувачам про ресурси підприємства й господарські процеси, що відбуваються у просторово-часовому вимірі та дають уявлення про ефективність функціонування підприємства, події, ситуації, діяльність суб'єктів господарювання, з метою коригування і зміни умов діяльності при невідповідності їхніх фактичних показників передбачуваним;

– виокремлення основних етапів та визначення їхнього змісту при проектуванні облікової політики підприємств кондитерської галузі, що дає змогу скоротити час і вибрати найбільш прийнятний для підприємства алгоритм при її проектуванні;

– розробка моделі облікової політики для малих, великих та середніх підприємств, що зробить можливим використання лише необхідних для таких підприємств елементів з підсистем фінансового, управлінського чи стратегічного обліку;

– складання схеми документального оформлення облікової політики і залучення до її формування різних користувачів облікової інформації з уточненням назви розпорядчого документа (розпорядження, наказ, положення), залежно від обсягів підприємства;

– деталізація структурно-логічної схеми розкриття змісту та моделі прийняття рішень у процесі розробки облікової політики, на основі чого визначено етапи формування облікової політики підприємств з різними обсягами діяльності під впливом різних факторів і елементів системи обліку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення облікової політики, врахування яких дасть змогу підприємствам кондитерської галузі: раціонально організувати документообіг; підвищувати аналітичність та достовірність облікових даних; своєчасно формувати інформацію, необхідну для управління підприємством.

Основні результати, одержані у процесі дослідження, впроваджено в практичну діяльність підприємств кондитерської промисловості України: ПАТ Вінницька кондитерська фабрика «Рошен» (довідка № 158 від 26.11.2010 р.), ТОВ «Вінницька цукерка» (довідка № 2 від 01.02.2011 р.), ФОП «Кондитерський дім «ВАЦАК» (довідка № 23 від 10.12.2010 р.).

Окремі положення дисертаційного дослідження використано в навчальному процесі ВІЕ ТНЕУ (довідка № 51 від 14.03.2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, що викладені у дисертації та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях, зокрема на : Міжвузівській науково-практичній конференції студентів, магістрантів, аспірантів «Фінансова система України в сучасних умовах та напрями її удосконалення» (м. Вінниця, 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України» (м. Тернопіль, 2007 р.); Науково-

методичному семінарі кафедри бухгалтерського обліку і аудиту «Бухгалтерський облік: проблеми теорії та практики» (м. Вінниця, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика ринкових перетворень: економічний та соціальний контекст» (м. Вінниця, 2008 р.); Науково-практичній конференції «Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика» (м. Тернопіль, 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); Шостій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 15-річчя з дня створення ВІЕ ТНЕУ «Місце та роль України в глобалізованому світі: економічні, політичні, культурні аспекти» (м. Вінниця, 2009); Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Особливості реформування економіки України в умовах глобальної економічної кризи» (м. Вінниця, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах економічної нестабільності» (м. Вінниця, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств у конкурентному середовищі» (м. Тернопіль, 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за умов розвитку глобалізаційних процесів» (м. Вінниця, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація сучасної Росії : проблеми та шляхи вирішення» (м. Архангельськ, Росія, 2011 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 5,9 д.а., у тому числі 4 – у співавторстві (особисто автору належить 5,4 д.а.) У 9 працях відображено основні наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Основний текст викладено на 175 сторінках друкованого тексту. В роботі подано 40 таблиць на 26 сторінках, 22 рисунки на 12 сторінках. У дисертації наведено 6 додатків на 32 сторінках. Список використаних джерел налічує 316 найменувань на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Концептуальні основи формування інформації для управління» розкрито сутність понять «облікова політика» та «інформація», визначено функції облікової політики і запропоновано її концепцію для підприємств кондитерської галузі.

Без теоретичного обґрунтування сутності облікової політики окремі підприємства змушені розробляти регламентний документ, керуючись

досвідом своїх працівників, що не завжди може гарантувати дотримання відповідної якості.

Більшість вітчизняних економістів стверджує, що економічну інформацію слід розуміти як будь-які відомості у сфері економіки, які необхідно обробляти та зберігати для використання у процесах планування, обліку, контролю й аналізу. Окрема група вчених характеризує економічну інформацію як сукупність різних повідомлень економічного характеру, що виникають при підготовці виробництва і під час виробничо-господарської діяльності. Проте, у наведених визначеннях випадає таке поняття, як управління, для якого, власне, призначена інформація.

З огляду на це в дисертації запропоновано визначення економічної інформації, що полягає в повідомленні користувачам про ресурси підприємства та господарські процеси, які відбуваються у просторово-часовому вимірі й дають уяву про ефективність функціонування підприємства, події, ситуації, діяльність суб'єктів господарювання, з метою коригування й зміни умов діяльності при невідповідності їхніх фактичних станів передбачуваним.

Облікову політику підприємства слід розуміти як модель організації та методику ведення обліку й отримання інформації, що відповідає особливостям діяльності підприємства та інтересам його власників. В обліковій практиці значення облікової політики часто недооцінюють. До її розробки здебільшого ставляться формально. Одна з причин цього – недостатність проведених досліджень ролі облікової інформації (обсягу, структури) для ведення господарської діяльності при здійсненні в контексті минулих, сучасних і майбутніх подій.

Несформованість в економічній літературі концептуальної основи для проектування облікової політики зумовила розроблення авторського варіанта такого наукового підґрунтя, впровадження якого у практичну діяльність допоможе структурувати й упорядкувати роботу зі створення якісної інформаційної системи на підприємстві з урахуванням вимог законодавства та інтересів користувачів (рис.1).

У дисертації акцентовано, що на систему управління покладено завдання щодо узагальнення поглядів, розуміння і тлумачення принципів облікової політики й урахування вимог законодавства у сфері організації та методики здійснення облікового процесу.

До принципів розробки облікової політики зараховано такі:

- залучення менеджерів до формування положень документа та обговорення його змісту на виробничих нарадах;
- забезпечення відкритості інформації про фінансовий стан, показники діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства, яка надається будь-якому користувачу без обмежень;
- врахування специфіки галузі й операційного середовища, його ризиків через невизначеність;

– визначення перспектив розвитку, намірів та зобов'язань.

В роботі наголошено, що принципово важливим при розробці облікової політики є визначення структури документа, в якому потрібно виділити три частини: фінансовий, управлінський і стратегічний облік.

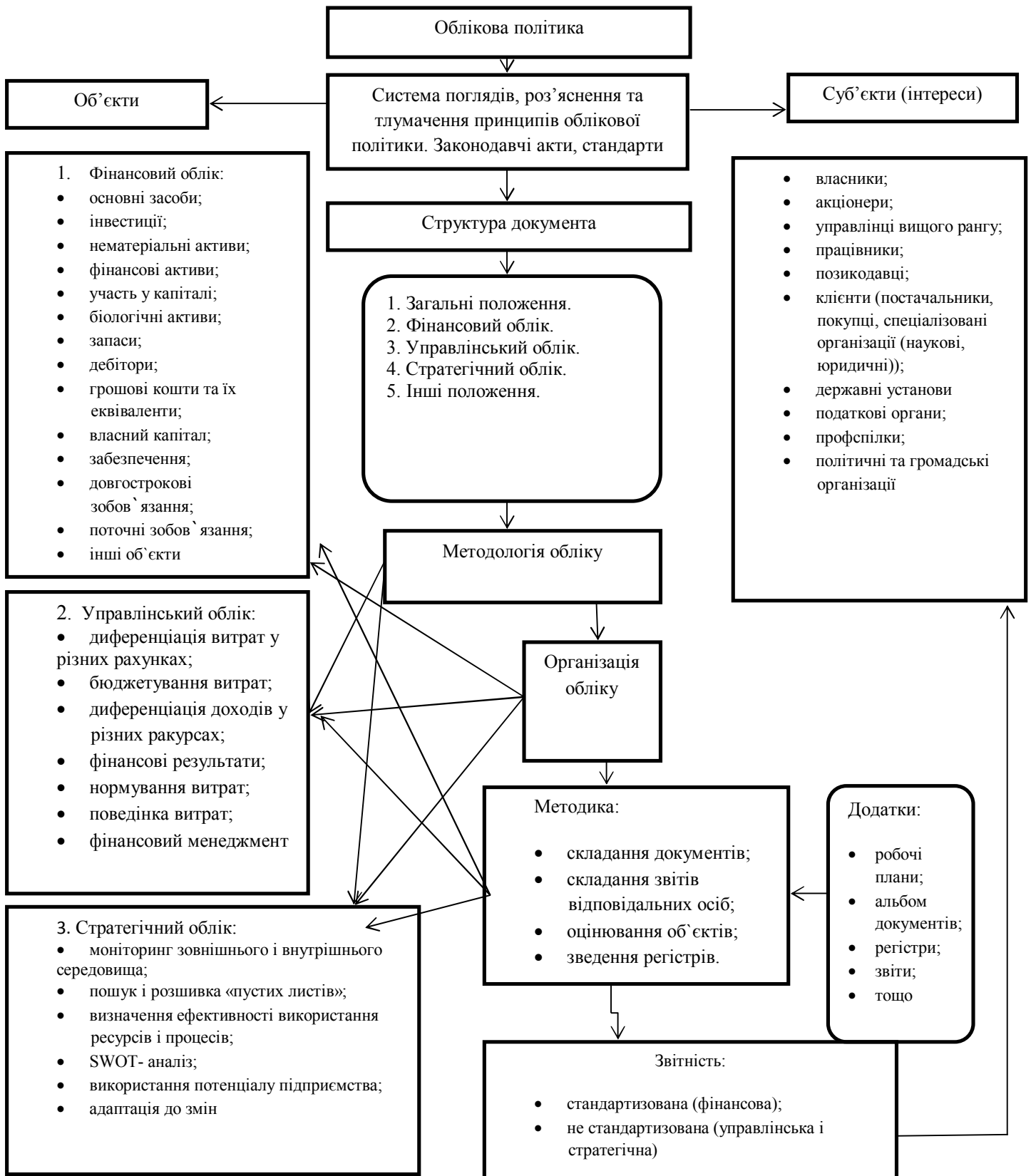

Рис. 1. Концепція облікової політики

На основі сформульованих принципів займаються розробкою облікової політики члени тимчасової творчої групи: керівник, головні спеціалісти, керівники економічних і технічних служб та головний бухгалтер.

Важлива складова цієї групи – визначення об'єктів управлінського, фінансового, і стратегічного обліку, оскільки вони підлягають відстеженню, документуванню, вимірюванню і визначенню інформації для кожного з відділів менеджменту. Здебільшого обмежуються лише однією підсистемою – фінансовим обліком, тоді як ринкове середовище потребує різноманітної інформації. З огляду на це визнано, що нині стає нагальною необхідність створення інформаційної системи обліку з трьох підсистем – управлінської, фінансової та стратегічної, що має відобразитися в обліковій політиці.

Впровадження цієї концепції у практичну діяльність підприємств допоможе структурувати й упорядкувати роботу зі створення якісної інформаційної системи для управління в кондитерській галузі з урахуванням вимог законодавства та інтересів користувачів.

У другому розділі «Організаційні та методичні моделі облікової політики підприємства» побудовано моделі облікової політики для підприємств різного масштабу діяльності й розроблено структурно-логічну схему розкриття змісту облікової політики.

Етап визначення об'єктів облікової політики пов'язаний із системою обліку, яка склалася в Україні та допускає наявність кількох підсистем, що мають свої особливості. Ці зміни відображаються в законодавчих актах і нормативних документах держави з урахуванням особливостей бізнесу, формалізуються в обліковій політиці підприємницьких структур. Облікова політика підприємницької структури має містити альтернативні варіанти господарського обліку, що закріплюється наказом по підприємству. В дисертації обґрунтовано, що розміри підприємницької структури, масштаби її діяльності багато в чому визначають частку того або іншого виду обліку в системі облікової політики (табл.1).

Основну частину облікової політики малого підприємства займає фінансова звітність для потреб оподаткування, інвесторів та аудиторів. У таких умовах для розвитку управлінського обліку немає особливої мотивації й необхідності.

Іншою має бути облікова політика середніх та великих підприємств. У роботі аргументовано, що для їх нормального функціонування та розвитку необхідно досліджувати вплив багатьох факторів зовнішнього середовища різних рівнів, які регулюють міжнародні, державні, регіональні, галузеві відносини і вивчати конкурентне середовище, фінансово-економічний стан конкурентів та наміри контрагентів.

Таблиця 1

Моделі облікової політики для підприємств різних масштабів

№ з/п	Показники діяльності	Одиниця виміру	Характеристика елементів	Значення показника						
				великі		малі		середні		
				від 251 особи		від 3 до 50 осіб		від 51 до 250 осіб		
				ВАТ «Кондитерська фабрика АВК «м. Донецьк»	ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика»	ТОВ «Вінницька цукерка»	ТОВ «Старкон»	ТОВ «Київ-ГРАНД»	ТОВ «Кондитерська фабрика «Меркурій»	
1.	Чисельність працюючих	осіб	осіб	1836	1350	45	30	180	240	
2.	Апарат управління в т.ч. облікова служба	осіб		25 вт.ч. 15	22 вт.ч. 12	5 вт.ч. 3	4 вт.ч. 3	15 вт.ч. 8	16 вт.ч. 10	
3.	Кількість цехів	шт.	працюючих цехів	5	7	1	1	2	3	
4.	Потужність фабрики	т.	на рік	85778	69000	2000	2300	25897	30985	
5.	Асортимент	шт.	найменування	150	100	40	35	80	60	
6.	Площа фабрики	кв.м	в т.ч. виробнича	23946	18000	560	480	1000	1200	
Облікова політика										
Великі підприємства	Елементи			Характеристики						
	1.	Загальні положення			Преамбула					
	2.	Методологія			Нормативно-правова база					
	3.	Організація			Окремий структурний підрозділ (бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером)					
	4.	Методика: а) фінансовий облік; б) управлінський облік; в) стратегічний облік			а) елементи фінансового обліку; б) бюджетування; в) прогнозування					
	5.	Назва розпорядчого документа			Положення про облікову політику (обсяг –50 –100 сторінок)					
Середні підприємства	Елементи			Характеристики						
	1.	Загальні положення			Преамбула					
	2.	Методологія			Нормативно-законодавча база					
	3.	Організація			Бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером					
	4.	Методика: а) фінансовий облік; б) управлінський облік			а) елементи фінансового обліку; б) бюджетування, фінансовий менеджмент, методи калькулювання витрат					
	5.	Назва розпорядчого документа			Наказ про облікову політику (обсяг – 10–50 сторінок)					
Малі підприємства	Елементи			Характеристики						
	1.	Загальні положення			Преамбула не обов'язкова					
	2.	Методологія			Нормативно-законодавча база					
	3.	Організація			Можливий варіант ведення обліку сторонньою особою					
	4.	Методика: а) фінансовий облік			а) елементи фінансового обліку					
	5.	Назва розпорядчого документа			Розпорядження про облікову політику (обсяг – 3–10 сторінок)					

Дослідження переваг та недоліків існуючих методик формування облікової політики, врахування визначених вимог дозволило розробити комплексну методику формування облікової політики підприємств,

призначену для використання безпосередніми виконавцями робіт з облікової політики. При цьому побудовано структурно-логічну схему розкриття змісту облікової політики (рис. 2).

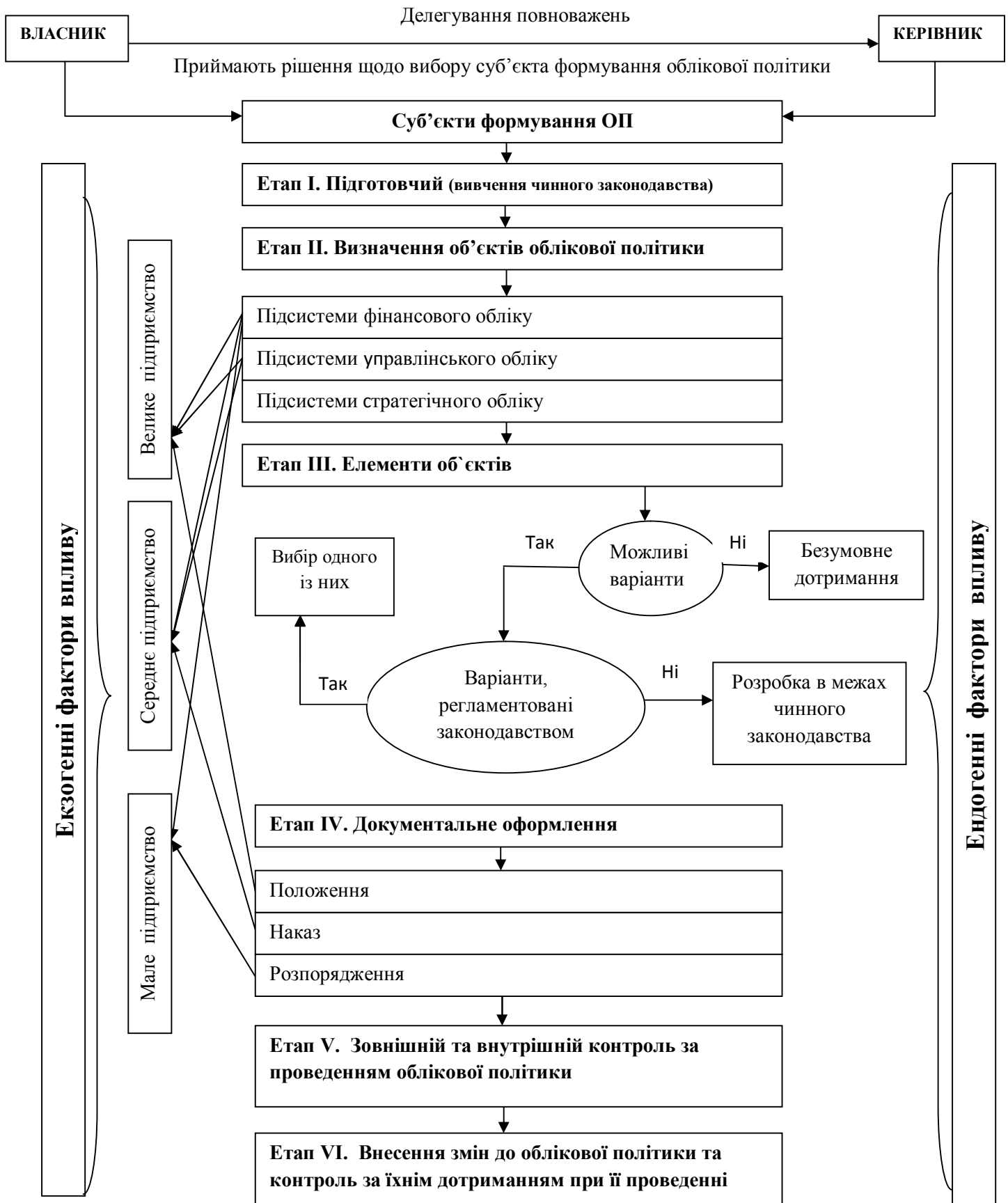

Рис. 2. Структурно-логічна схема розкриття змісту облікової політики підприємств

У дисертації зазначено, що структурно-логічна схема формування облікової політики підприємств передбачає ряд етапів: підготовчий, основний і завершальний. Комплексність методики забезпечується визначенням засад, яких необхідно дотримуватися на всіх етапах формування облікової політики та при її реалізації, зокрема це загальні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, визначені законодавством; вимоги до облікової політики підприємств (законності, адекватності, гласності, ефективності, єдності); врахування характеру впливу факторів, які зумовлюють вибір об'єктів та елементів облікової політики підприємств.

У роботі доведено, що формування облікової політики кожним підприємством буде сприяти поліпшенню системи обліку й зміцненню його економіко-правової бази, що в кінцевому підсумку забезпечить належну ефективність прийнятих економічних рішень і господарської діяльності підприємства загалом та його структурних підрозділів зокрема.

У третьому розділі «Економіко-математичне моделювання в процесі розробки облікової політики підприємства» здійснено аналіз і моделювання впливу на облікову політику підприємства та розроблено механізм економіко-математичного моделювання основних показників діяльності підприємств кондитерської галузі.

З огляду на те, що облікові процеси не мають визначених параметрів, для їхнього вивчення достатньо змоделювати функціональні характеристики, а також спрогнозувати поведінку досліджуваного об'єкта в різних ситуаціях. Цього досягають шляхом розроблення знакових утворень певного виду: схем, таблиць, уніфікованих форм і правил їхнього заповнення. Таке моделювання називають знаковим.

Найважливішим видом знакового моделювання є логіко-математичне. Знакові утворення та їхні елементи в логіко-математичному моделюванні розглядають разом з певними перетвореннями, операціями над ними. Логіко-математична модель – це основа (математичне й лінгвістичне забезпечення) для алгоритмізації облікових процесів та розробки програмного забезпечення.

Оскільки об'єкти обліку доволі різноманітні, то і принципи обробки інформації щодо таких об'єктів можуть істотно відрізнятися. Наприклад, способи і прийоми, найбільш ефективні в облікових процесах великих організацій, для малих підприємств можуть виявитися нераціональними, призвести до додаткових витрат і непотрібного збільшення обсягів деталізованої за різними ознаками облікової інформації.

В дисертації підсумовано, що одночасно можуть та мають існувати кілька рівноправних моделей поточного обліку господарських процесів, а суб'єкти господарської діяльності повинні мати право вибору з цих моделей, ґрунтуючись на специфіці виробництва, обсягах оброблюваної інформації й запитах зацікавлених користувачів.

Ефективність роботи облікових служб організації, повнота і своєчасність подання необхідної інформації всім зацікавленим користувачам

залежать від того, наскільки правильно вибрана модель обліку.

При побудові регресійного рівняння виникає запитання: які саме з факторів слід вводити в модель. З одного боку, при використанні моделі для прогнозу бажано враховувати якомога більше факторів. З іншого боку, збирання та обробка великої кількості інформації потребують значних витрат часу, тому кількість факторів доцільно зменшити, але при цьому необхідно врахувати найбільш впливові з них.

Множинну регресію побудовано з використанням таких умовних позначень змінних, поданих у табл. 2, а саме:

залежна змінна:

y_i – прибуток від реалізації продукції, тис. грн.

незалежні змінні:

x_1 – фондвіддача;

x_2 – коефіцієнт зносу основних засобів, %;

x_3 – матеріаловіддача;

x_4 – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу.

Таблиця 2

Коефіцієнти багатфакторної моделі

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетинання	5,679162533	0,214948154	7,28634863	0,0046621	-5,6698229	17,0281486
Змінна x_1	0,315933326	0,184654013	6,40264029	0,0038504	-1,7010841	2,33295067
Змінна x_2	2,214036261	0,339685314	8,66294756	0,0066992	-6,3708981	10,7989706
Змінна x_3	-1,215689233	0,311154905	-0,69240191	0,0095193	-9,499051	5,46767268
Змінна x_4	0,04036368	0,267296554	3,15100710	0,0058733	-0,6467439	0,72747134

На основі розрахунків можна записати рівняння регресії у такий спосіб:

$$y = 5,679 + 0,32x_1 + 2,21x_2 - 1,22x_3 + 0,04x_4 \quad (1)$$

Проведений аналіз дає підстави стверджувати про: актуальність та економічну доцільність застосування методів багатфакторного регресійного аналізу в процесі розробки облікової політики підприємства; необхідність впровадження новітніх технологій економіко-організаційного управління на основі функціонування автоматизованих систем управління з охопленням підсистем підтримки прийняття управлінських рішень.

У дисертації вказано, що побудовані економетричні залежності можуть слугувати базою для складання інших типів економіко-математичних моделей і застосовуватися з метою прогнозування основних показників діяльності кондитерських підприємств. Результати дослідження можуть бути використані для розрахунку резервів господарської діяльності та бути

підставою при прийнятті управлінських рішень.

Для вибору положень облікової політики підприємства визнано за доцільне здійснювати моделювання майбутніх результатів діяльності на основі минулих подій і дозволених альтернативних облікових методик. Вибір облікової політики має здійснюватися на основі моделювання, центральною ланкою якого є система обліково-аналітичного забезпечення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення проблеми, що полягає в розробці методичних і практичних рекомендацій з удосконалення облікової політики у формуванні інформації для управління підприємством в кондитерській промисловості України. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити такі висновки:

1. В теорії обліку необхідно відображати принципи формування облікової політики, що дасть змогу уточнити її трактування як моделі організації та методики ведення обліку й отримання інформації, яка відповідає особливостям діяльності підприємства та інтересам його власників.

В економічній літературі недостатньо висвітлено роль облікової інформації (обсяг, структура, вимоги менеджерів тощо) для відображення господарської діяльності в контексті минулих, сучасних і майбутніх подій. Доцільним є доповнення існуючого трактування поняття «економічна інформація». В роботі запропоновано внести уточнення до дефініції, яке полягає в повідомленні користувачам про ресурси підприємства та господарські процеси, які відбуваються у просторово-часовому вимірі й дають уявлення про ефективність функціонування підприємства, події, ситуації, чиясь діяльність, з метою коригування і зміни умов діяльності при невідповідності їхніх фактичних станів передбачуваним.

2. При розробці національних стандартів потрібно враховувати те, що облікова політика поширюється не лише на фінансову звітність, а й на фінансовий, управлінський та стратегічний обліки, що є логічним для підсистем обліку. Водночас уточнено функції облікової політики і рівні суб'єктів внутрішнього контролю облікової політики підприємства, що дає змогу контролювати не лише минулу, а й поточну та стратегічну діяльність, яка стимулюватиме аналіз і пошук шляхів утримання підприємством частки ринку, в умовах конкуренції за споживача.

3. Облікова політика на підприємстві має бути оформлена одним із організаційно-розпорядчих документів: положенням, наказом чи розпорядженням. Положення про облікову політику встановлює основні правила організаційної діяльності підприємств, організацій, установ та їхніх структурних підрозділів і рекомендується для оформлення облікової політики великих підприємств. Для середніх підприємств доцільно видати наказ про облікову політику з урахуванням специфіки діяльності та потреб управління. Розпорядження про облікову політику підприємства запропоновано використовувати для документального оформлення облікової

політики малих підприємств, оскільки воно стосується вузького кола посадових осіб і практично не застосовується для затвердження інших документів підприємства.

4. З метою врахування особливостей економічної роботи й вибору адекватного набору економічних показників моніторингу, аналізу і контролю для системи управління у дисертації запропоновано використовувати моделі облікової політики для підприємств різних масштабів діяльності: малих, середніх та великих. Структурно-логічну схему розкриття змісту облікової політики доповнює методика формування облікової політики. В запропонованій методиці ключову роль відведено власнику підприємства, який ініціює розробку облікової політики, забезпечуючи захист своїх інтересів через реалізацію процедури вибору суб'єкта її формування. Така схема передбачає ряд етапів: підготовчий, основний та завершальний, в яких відображено принципи формування облікової політики підприємств (законності, адекватності, гласності, ефективності, єдності) з урахуванням характеру впливу факторів, які зумовлюють вибір її об'єктів і елементів.

5. У положеннях про облікову політику підприємства визнано за доцільне моделювати майбутні результати діяльності на основі минулих подій та облікових методик. Моделювання процесу вибору облікової політики базується на використанні даних фінансового обліку, статистичних досліджень, маркетингової інформації й ін. При цьому інформація, яка досліджується, підлягає перетворенню шляхом її аналітичної обробки з розрахунком задоволення інформаційних потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

6. Методика багатфакторної моделі залежності прибутку підприємств від виробничих факторів дає змогу виявити позитивний вплив зміни облікової політики на фінансовий результат. Ця модель допомагає адекватно моделювати вибір напрямку формування облікової політики. Застосування наведених у роботі залежностей слугує базою для складання різних типів економіко-математичних моделей, що сприяють підвищенню точності, ефективності та обґрунтованості управлінських рішень і можуть використовуватись з метою прогнозування основних показників діяльності кондитерських підприємств. Їхні ж результати можна застосовувати при розрахунку резервів виробництва й взяти за основу при прийнятті управлінських рішень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких відображено основні наукові результати дисертації:

1. Сисоєва І. М. Особливості аудиту облікової політики підприємств / І. М. Сисоєва // Галицький економічний вісник. – 2007. – Вип. 4(15). – С. 188–192.

2. Сисоєва І. М. Облікова політика як конституція підприємства щодо генерування інформаційних ресурсів / І. М. Сисоєва // Науковий вісник

Буковинської державної фінансової академії. Економічні науки. – 2008. – Вип. 4 (13). – ч.1. – С. 404–409.

3. Сисоєва І. М. Облікова політика як складова інформаційних ресурсів підприємства / І. М. Сисоєва // Актуальні проблеми розвитку регіону : наук. зб. Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2008. Вип. 1. – С. 236 – 240.

4. Сисоєва І. М. Передумови виникнення облікової політики: історичний аспект / І. М. Сисоєва // Галицький економічний вісник. – 2008. Вип. 2(17). – С. 143–146.

5. Сисоєва І. М. Облікова політика: принципи формування та призначення / І. М. Сисоєва // Галицький економічний вісник. – 2008. – Вип. 6 (21). – С. 139–143.

6. Сисоєва І. М. Особливості моделювання облікових процесів / І. М. Сисоєва // Ефективна економіка. – 2010. – Вип. 10. – С.45–51 (0,3 д. а.).

7. Сисоєва І. М. Фактори впливу на вибір облікової політики / І. М. Сисоєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – Вип. 12. – С. 86–90.

8. Сисоєва І. М. Прогнозування прибутку в залежності від методів облікової політики / І. М. Сисоєва // Економіка та держава. – 2010. – Вип. 10. – С. 67–74.

9. Сисоєва І. М. Структурно-логічна схема розкриття змісту облікової політики / І. М. Сисоєва, Н. В. Гордополова // Методологія досліджень та сучасні соціальні, економічні і психологічні проблеми розвитку суспільства: зб. наук. праць. Вип. 5. – Донецьк, 2011. – С.104–108. (Особистий внесок автора 0,3 д. а. Автором запропонована структурно-логічна схема розкриття змісту облікової політики).

Наукові праці апробаційного характеру:

10. Сисоєва І. М. Облікова політика як елемент організації інформаційних ресурсів підприємства / І. М. Сисоєва // Створення інтелектуальної системи обліку для економіки України : тези Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 21 – 22 лист. 2007 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2007. – С. 368–371.

11. Сисоєва І. М. Значення облікової політики для управління підприємством / І. М. Сисоєва // Бухгалтерський облік: проблеми теорії та практики : матеріали наук.-метод. семінару каф. обл. і ауд. (Вінниця, бер. 2007 р.) – Вінниця : ВІЕ ТНЕУ, 2007. – С. 52 –55.

12. Сисоєва І. М. Облікова політика – важлива інформаційна база для управління підприємством / І. М. Сисоєва // Фінансова система України в сучасних умовах та напрями її удосконалення : тези Міжвуз. наук.-практ. конф. (Вінниця, 11 квіт. 2007 р.). – Вінниця : ВІЕ ТНЕУ, 2007. – С. 10–15.

13. Сисоєва І. М. Облікова політика в умовах глобалізації української економіки / І. М. Сисоєва // Проблеми формування нової економіки ХХІ століття : зб. наук. праць. Міжнар. наук.-практ. конф. Т.VII. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 77–80.

14. Сисоєва І. М. Особливості впровадження системи контролінгу на підприємствах харчової промисловості / І. М. Сисоєва // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 груд. 2008 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2008.– С. 115–118.

15. Сисоєва І. М. Межа суттєвості як елемент облікової політики підприємства / І. М. Сисоєва, Н. В. Гордополова // Теорія та практика ринкових перетворень : економічний та соціальний контекст : тези Всеукр. наук.-практ. конф.(Вінниця, 20 – 22 берез. 2008 р.). – Вінниця : ВІЕ ТНЕУ, 2008. – С. 15–18. (Особистий внесок автора 0,15 д.а. Автором виокремлено межу суттєвості як елемент облікової політики підприємства).

16. Сисоєва І. М. Структура інформаційних ресурсів для потреб менеджменту / І. М. Сисоєва // Місце та роль України в глобалізованому світі: економічні, політичні, культурні аспекти: зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф. з нагоди 15-річчя з дня створення ВІЕ ТНЕУ (Вінниця, 11-12 груд. 2009 року).– Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2009.– С.175–177.

17. Сисоєва І.М. Облікова політика як складова інтелектуальної системи обліку / І. М. Сисоєва // Економічний і соціальний розвиток України в 21 столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. матеріалів Шостої міжнародної наук.-практ. конф. молод. вч.(Тернопіль, 20 лют. 2009 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2009.– С.122–124.

18. Сисоєва І. М. Огляд діяльності кондитерських фабрик України /І.М. Сисоєва // Особливості реформування економіки України в умовах глобальної економічної кризи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару (Вінниця, 23 квіт. 2009 р.).– Вінниця : ВІЕ ТНЕУ, 2009.– С.188–189.

19. Сисоєва І. М. Генезис облікової політики в Україні та за її межами / І. М.Сисоєва // Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах економічної нестабільності: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.(Вінниця, 14 квіт. 2010 р.). – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2010.– С.92–94.

20. Сисоєва І. М. Контроль облікової політики підприємства / І. М. Сисоєва // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.(Тернопіль, 25-25 лист. 2010 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2010.– С. 377–381.

21. Гордополова Н. В. Этапы моделирования учетных процессов/ Н. В. Гордополова, И. Н. Сысоева, В. Ю. Гордополов // Модернизация современной России: проблемы и пути решения : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф.(Архангельск, 28-29 апр. 2011 г.). – Архангельск, 2011 г.– С. 35–40. (Особистий внесок автора 0, 2 д.а. Автором запропоновано етапи моделювання облікових процесів).

22. Сисоєва І.М. Особливості відображення в обліковій політиці дебіторської заборгованості / І. М. Сисоєва, Т. В. Алексеєва // Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за

умов розвитку глобалізаційних процесів: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.(Вінниця, 14 квіт. 2011 р.). – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2011.– С. 184–186. (Особистий внесок автора 0,1 д.а. Автором визначено особливості відображення дебіторської заборгованості в обліковій політиці).

АНОТАЦІЯ

Сисоєва І. М. Облікова політика у формуванні інформації для управління в кондитерській промисловості України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2012.

У дисертації обґрунтовано теоретичні положення і розроблено різні моделі облікової політики підприємств кондитерської галузі.

Сформовано концепцію облікової політики, впровадження якої у практичну діяльність підприємств допоможе структурувати та впорядкувати роботу зі створення якісної інформаційної системи для управління в кондитерській галузі з урахуванням вимог законодавства й інтересів користувачів.

Уточнено зміст понять «облікова політика» та «інформація». Удосконалено класифікацію факторів впливу на формування облікової політики. Досліджено процес здійснення облікової політики виділенням суб'єктів й об'єктів внутрішнього контролю.

Розроблено пропозиції з формування облікової політики для підприємств з урахуванням реальних економічних ситуацій їх діяльності.

Обґрунтовано доцільність застосування математичного моделювання при формуванні облікової політики підприємства для вибору ефективних методів ведення фінансового обліку. Запропоновано методику розробки багатофакторної моделі для визначення впливу виробничих факторів на результат діяльності підприємства з метою раціонального формування облікової політики

Доповнено структуру, функції та вхідну інформаційну базу для розробки облікової політики на підприємствах кондитерської промисловості України.

Ключові слова: облікова політика, інформація, фінансовий, управлінський та стратегічний облік, наказ про облікову політику, положення про облікову політику, розпорядження про облікову політику, моделювання облікової політики.

АННОТАЦИЯ

Сысоева И. Н. Учетная политика в формировании информации для управления в кондитерской промышленности Украины.— На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2012.

В диссертации обоснованы теоретические положения и разработаны разные модели учетной политики предприятий кондитерской отрасли.

Аргументирована необходимость создания моделей учетной политики для малых, больших и средних предприятий, что позволит использовать лишь необходимые элементы из подсистем финансового, управленческого или стратегического учета для предприятий кондитерской отрасли.

Сформирована концепция учетной политики, воплощение которой в практическую деятельность предприятий поможет структурировать и упорядочить работу по созданию качественной информационной системы для управления в кондитерской отрасли с учетом требований законодательства и интересов пользователей.

Уточнен смысл понятий «учетная политика» и «информация». Определены функции учетной политики. Доказана необходимость создания моделей учетной политики для малых, больших и средних предприятий.

Предложена схема документального оформления учетной политики и привлечения к ее формированию разных пользователей учетной информации и уточнено название предписывающего документа в зависимости от объемов предприятия.

Усовершенствовано структурно-логическую схему раскрытия содержания и модели принятия решений в процессе разработки учетной политики.

Структурно-логическую схему раскрытия содержания учетной политики дополнено методикой формирования учетной политики. Усовершенствована классификация факторов влияния на формирование учетной политики.

Исследован процесс осуществления учетной политики выделением субъектов и объектов внутреннего контроля. Разработаны предложения относительно формирования учетной политики для предприятий с учетом реальных экономических ситуаций их деятельности. Установлено, что для выбора положений учетной политики предприятия целесообразным является моделирование будущих результатов деятельности на основе прошлых событий и разрешенных альтернативных учетных методик. Обоснована целесообразность применения математического моделирования при формировании учетной политики предприятия для выбора эффективных

методов ведения финансового учета. Предложена методика разработки многофакторной модели для определения влияния производственных факторов на результат деятельности предприятия с целью рационального формирования учетной политики

Дополнена структура, функции и входная информационная база для разработки учетной политики на предприятиях кондитерской промышленности Украины.

Ключевые слова: учетная политика, информация, финансовый, управленческий, стратегический учет, приказ об учетной политике, положение об учетной политике, распоряжение об учетной политике, моделирование учётной политики.

ANNOTATION

Sysoyeva I. M. Accounting Policies in the formation of information management in the confectionery industry in Ukraine. – Printed as manuscript. Dissertation for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.09 – accounting, analysis and audit (by economic activity). – Ternopil National Economic University, the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2012.

Dissertation is devoted to theoretical positions and developing various models accounting policies of confectionery industry.

The conception accounting policies, implementation of which in practice will help enterprises to structure and organize work to create high-quality information system for management in the confectionery industry including legislative requirements and interests of users.

The content of the conceptual apparatus «accounting policies» and «information».

Classification of factors of influence is improved on forming of registration policy. Investigational process of realization of registration policy excretions of subjects and objects of internal control. Suggestions are developed from forming of registration policy for enterprises taking into account the real economic situations of their activity. Grounded expedience of application of mathematical design is at forming of registration policy of enterprise for the choice of effective methods of conduct of financial account. The method of development of multivariable model is offered for determination of influence of production factors on the result of activity of enterprise with the purpose of the rational forming of registration policy

A structure, functions and entrance informative base, is complemented for development of registration policy on the enterprises of pastry industry of Ukraine.

Keywords: a registration policy, information, financial, administrative strategic account, order is about a registration policy, position about a registration policy, design of registration policy.

Підписано до друку ____ 2013 р.
Форма 60x90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Ум. друк. арк. 0,9. Зам № ????. Тираж 130 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК №3467 від 23.04.2009 р.

Віддруковано у ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ»
46020 Тернопіль, вул. Львівська, 11
тел. (0352) 47-58-72